ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษาพยาบาล
Factors Related to Humanized Care Behaviors in Nursing Students

ศรีสุดา เอกลัคนารัตน์ พย.ม.* Srisuda Eklakkanarat M.N.S.*
ฐิติรัตน์ พันธุ์เขียน วท.ม. Thitirat Phankian M.Sc.****
ชุติมา บูรณธนิต พย.ม. Chutima Booranatanit M.N.S.****
นภัสวรรณ บุญประเสริฐ ศศ.ด. Napassawan Boonprasert Ph.D.****

Corresponding author: E-mail: srisudalek@gmail.com
Received: 10 Nov 2023, Revised: 21 Dec 2023, Accepted: 25 Dec 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงพรรณนานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของการรับรู้พฤติกรรมการบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษาพยาบาลและความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความมุ่งมั่นในการเรียน เจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาล และคุณลักษณะพยาบาลกับพฤติกรรมการบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษาพยาบาล ประชากรที่ศึกษาเป็นนักศึกษาพยาบาล หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 ชั้นปีที่ 3 ที่ศึกษาในวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์ ปีการศึกษา 2562 ภาคการศึกษาที่ 2 จำนวน 249 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบง่ายโดยการจับสลาก มีกลุ่มตัวอย่าง เข้าร่วมการวิจัย 182 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1. แบบสอบถามปัจจัยด้านความมุ่งมั่นในการเรียนพยาบาล เจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาล คุณลักษณะพยาบาล และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา 2.แบบสอบถามพฤติกรรมการบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของสถาบันพระบรมราชชนก ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน แต่ละข้อมีค่า IOC อยู่ระหว่าง .81-1.00 และตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบาคเท่ากับ .80 และ .89 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัย พบว่า พฤติกรรมการบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษาพยาบาล อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยโดยรวมทั้ง 3 ด้าน เท่ากับ 4.26 (SD=0.56) ความมุ่งมั่นในการเรียนพยาบาล เจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาล และคุณลักษณะพยาบาล มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (r=.469, .384, .481; p<.01) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ (r=-.080, p>.05).

ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้รับผิดชอบหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ควรตระหนักถึงการพัฒนานักศึกษาพยาบาลให้มีความมุ่งมั่นในการเรียนพยาบาล เจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาล และคุณลักษณะพยาบาล ด้วยกิจกรรมต่างๆ ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษาพยาบาล

คำสำคัญ : ความมุ่งมั่นในการเรียน เจตคติ คุณลักษณะพยาบาล การบริการสุขภาพ หัวใจความเป็นมนุษย์

**อาจารย์พยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร*

**Nurse Instructor, Faculty of Nursing Kamphaeng Phet Rajabhat University. E-mail: srisudalek@gmail.com*

***อาจารย์พยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์ คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก*

E-mail: thitirat@bcnsprnw.ac.th, E-mail: chutima.b@bcnsprnw.ac.th, E-mail: napassawan@bcnsprnw.ac.th

***Nurse Instructor, Boromarajjonani College of Nursing, Sawanpracharak Nakhonsawan Faculty of Nursing, Praboromarajchanok Institute*

Abstract

This descriptive research aimed to study 1) the humanized care behaviors' perception in nursing students and 2) the relationships between academic achievement, student engagement and attitude towards the nursing profession, nurse characteristics and humanized care behaviors in nursing students. The samples were 182 of the third-year nursing students who were studying at Boromarajonani College of Nursing Sawanpracharak, Nakhon Sawan. The research tools included 1) The questionnaires on factors of student engagement, attitude towards the nursing profession, nurse characteristics and academic achievement, and 2) The questionnaires on the behaviors of humanized care of the Praboromarajchanok Institute. The content validities were tested by 3 academic experts, which was found to be .81 –1.00. The reliability was tested by the Cronbach's Alpha Coefficient with results of .80 and .89 respectively. The data were analyzed using descriptive statistics and Pearson's correlation coefficient.

The results showed that: 1) the humanized care behaviors of nursing students were at the high level which the overall mean of all three aspects was 4.26 (S.D.=0.56 2), student engagement, attitude towards the nursing profession and nurse characteristics were positively correlated statistically significant with humanized care behavior (r=.469, .384, .481; p<.01). 3) the academic achievement was not statistically associated with the behavior of humanized care (r=-.080, p>.05).

The results show that persons who in charge of nursing programs should be aware of the improvement of student engagement, attitude towards the nursing profession and nurse characteristics using various activities which related to humanized care behaviors among nursing students.

Keywords : student engagement, attitude, nurse characteristics, health service, humanized care behavior

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ (Humanize care) ปรากฏในศาสตร์การพยาบาล ตั้งแต่ยุคของมิสฟลอเรนซ์ ไนติงเกล (Florence Nightingale) ซึ่งเป็นผู้ให้กำเนิดวิชาชีพพยาบาลและเป็นบุคคลต้นแบบของพยาบาลทั่วโลกที่เน้นการจัดสิ่งแวดล้อมของผู้ป่วยเพื่อส่งเสริมกระบวนการหายจากโรค ฟลอเรนซ์ ไนติงเกล ได้กล่าวถึงหัวใจของวิชาชีพการพยาบาล คือ ความเอื้ออาทร (Caring) และความเมตตากรุณา (Compasssion) ซึ่งเป็นจริยธรรมที่ควรมีในตัวพยาบาลและควรแสดงออกทุกครั้งที่ดูแลผู้ป่วย[1] พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเอื้ออาทรของพยาบาลที่มีต่อผู้ป่วย มีคุณค่าต่อสัมพันธภาพระหว่างพยาบาลกับผู้ป่วย เป็นบทบาทพื้นฐานของพยาบาลในการดูแลผู้ป่วย เพราะแสดงให้เห็นถึงพันธะหน้าที่ของพยาบาลในการปกป้องศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ให้แก่ผู้ป่วยและการรักษาสุขภาพของผู้ป่วย รูปแบบความเอื้ออาทรของพยาบาลที่มีต่อผู้ป่วย ได้แก่ การดูแลโดยไม่ทอดทิ้ง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การให้ความเคารพ มีความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ เอาใจเขามาใส่ใจเราและให้ความเป็นกันเองกับผู้ป่วย[2]

สถาบันพระบรมราชชนก ได้กำหนดอัตลักษณ์บัณฑิต คือ “การบริการสุขภาพด้วย หัวใจความเป็นมนุษย์” โดยให้ความหมายว่า การบริการสุขภาพที่เป็นมิตร มีความรัก ความเมตตา ใส่ใจในปัญหาและความทุกข์ของผู้รับบริการและผู้เกี่ยวข้อง บริการสุขภาพตามปัญหาและความต้องการบริการสุขภาพของผู้รับบริการที่เป็นจริง รับฟังความคิดเห็นของผู้รับบริการ และกำหนดองค์ประกอบไว้ 3 ประการ คือ การมีจิตบริการที่เป็นมิตร มีความรัก ความเมตตา (Service mind) บนพื้นฐานของความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ (Analytical thinking) เพื่อนำไปใช้ในการบริการสุขภาพแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้ให้บริการสุขภาพและผู้รับบริการ และการเคารพในสิทธิของผู้รับบริการ (Participation/patient right) เรียกเป็นคำย่อว่า “SAP”[3]

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ พบงานวิจัยของวรัญญากรณ์ โนใจ และและอัมพรยานะ[4] ที่ศึกษาเกี่ยวกับการดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ตามการรับรู้ของผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พะเยา ในปีการศึกษา 2553 พบว่า พฤติกรรมการดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์มีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะของพยาบาล ($r=.746$, $p < .001$) และการศึกษาของอนัญญา คูอาริยะกุล และคณะ[5] พบว่านักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 มีเจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาล ด้านการปฏิบัติงานในวิชาชีพอยู่ในระดับปานกลาง และนักศึกษาชั้นปีที่สูงขึ้นจะมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพการพยาบาลลดลงตามลำดับ รวมถึงการศึกษาของสุภาภรณ์ อุดมลักษณ์และคณะ[6] เรื่อง การรับรู้พฤติกรรมบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ และการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมพฤติกรรมบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของผู้สำเร็จการศึกษา ปีการศึกษา 2557 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พะเยา พบว่า การรับรู้พฤติกรรมบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ไม่มีความสัมพันธ์กัน ($r = - 0.12$) ส่วนความมุ่งมั่นในการเรียน (Student engagement) เป็นกระบวนการที่รวมความตั้งใจ ความสนใจ การลงแรงลงใจ และความพยายามของผู้เรียนในการใช้เวลาทำงานในระหว่างการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียน ซึ่งมีความสำคัญและส่งผลให้เกิดแรงผลักดันต่อความตั้งใจเรียน ตั้งใจทำงาน ประพฤติดี ต้องการประสบความสำเร็จทางการเรียน ในขณะที่กำลังศึกษาอยู่และส่งผลไปยังความสำเร็จด้านหน้าที่การงานเมื่อสำเร็จการศึกษา[7] ความมุ่งมั่นในการเรียนยังไม่มีการนำมาศึกษาหาความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริการสุขภาพด้วย

หัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษาพยาบาล แต่เนื่องจากวิชาชีพพยาบาลในปัจจุบันถูกคาดหวังจากสังคมอย่างมาก ลักษณะงานมีความซับซ้อนเพิ่มขึ้น ความคาดหวังจากผู้รับบริการ เพิ่มขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของเมนเนส, ซูโย และเฟอร์นันเดส[8] ที่พบว่า ผู้ป่วยและพยาบาลมีความเห็นพร้องกันว่าการบริการสุขภาพที่เป็นมิตรและเห็นอกเห็นใจ รวมทั้งให้เกียรติขนบธรรมเนียมและความเชื่อของผู้รับบริการ เป็นสิ่งสำคัญในการสอนและการฝึกอบรมบุคลากรทางการพยาบาล การดูแลผู้ป่วยด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ควรเน้นการพัฒนาด้านการติดต่อสื่อสาร และการให้คุณค่าความเป็นมนุษย์ของผู้รับบริการ

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์ พัฒนาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ปรับปรุง พ.ศ. 2560[9] เพื่อให้การผลิตบัณฑิตสอดคล้องกับเอกลักษณ์ของสถาบันพระบรมราชชนก คือ “สร้างคนจากชุมชน เพื่อตอบสนองระบบสุขภาพชุมชน” และอัตลักษณ์ของสถาบันพระบรมราชชนกและของวิทยาลัยฯ คือ “บริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์” โดยได้เพิ่มรายวิชาพฤติกรรมมนุษย์ เพื่อศึกษาชีวิตและพฤติกรรมสุขภาพของมนุษย์จากสถานการณ์จริง และแนวคิดการบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ในรายวิชามโนมติทฤษฎีและกระบวนการพยาบาล รวมทั้งการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรโครงการจิตตื่นรู้กับการพยาบาลก้าวแรกสู่วิชาชีพ (Proud to be nurse)[10] ผ่านกิจกรรมและกระบวนการจิตปัญญา เพื่อให้นักศึกษาได้วิเคราะห์ตนเอง ทำให้เข้าใจตนเองและผู้อื่นมากขึ้น และมีเจตคติที่ดีในวิชาชีพพยาบาล มีเป้าหมายการดำเนินชีวิตและการเป็นนักศึกษาพยาบาลที่ดี และเป็นพยาบาลมืออาชีพในอนาคต ให้แก่นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 และตามหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ปรับปรุง พ.ศ.2560[9] ในชั้นปีที่ 3 ภาคการศึกษาที่ 1 นักศึกษาจะได้เรียนภาคทฤษฎีในรายวิชาชีพทางการพยาบาล และฝึกภาคปฏิบัติการพยาบาลในภาคการศึกษาที่ 2

ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาพฤติกรรมการบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ในนักศึกษาพยาบาล จึงต้องการทำการศึกษาว่าปัจจัยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อวิชาชีพพยาบาล คุณลักษณะพยาบาล และความมุ่งมั่นในการเรียน ปัจจัยใดที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ในนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 3 ซึ่งยังไม่สำเร็จการศึกษา ต่างจากงานวิจัยที่ผ่าน ๆ มาเพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและพัฒนาพฤติกรรมการบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษาพยาบาลในชั้นปีที่ 4 ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความมุ่งมั่นในการเรียน เจตคติต่อวิชาชีพและคุณลักษณะพยาบาลกับพฤติกรรมการบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 3
2. เพื่อศึกษาระดับคะแนนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความมุ่งมั่นในการเรียน เจตคติต่อวิชาชีพและคุณลักษณะพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล
3. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของการรับรู้ต่อพฤติกรรมการบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษาพยาบาล

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ปรับปรุง พ.ศ.2560 ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์ และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในโครงการ จิตตื่นรู้กับการพยาบาลก้าวแรกสู่วิชาชีพของนักศึกษาพยาบาลเพื่อพัฒนาด้านเจตคติต่อวิชาชีพพยาบาล คุณลักษณะพยาบาลและความมุ่งมั่นในการเรียน รวมถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 ซึ่งตามหลักสูตรนักศึกษาได้เรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติในรายวิชาชีพทางการพยาบาล ในปีการศึกษา 2562 ภาคการศึกษาที่ 2 ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาว่าตัวแปรตัวใดมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล ดังภาพ

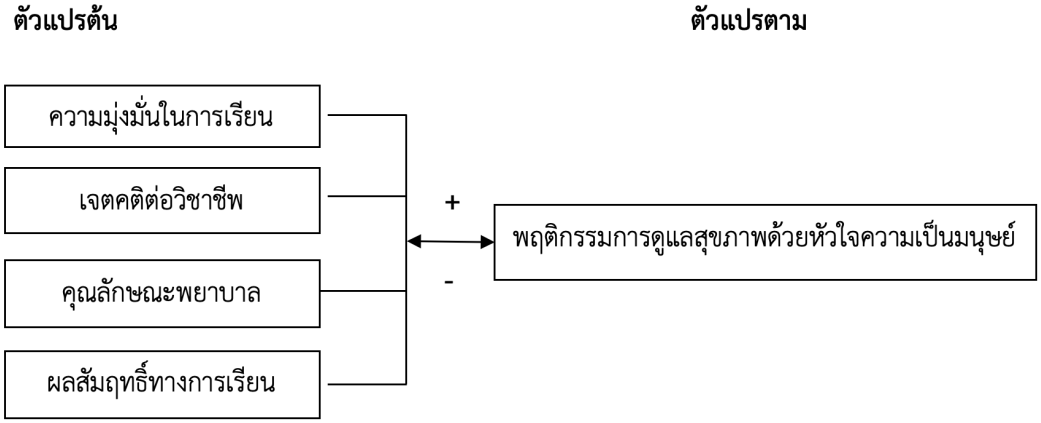

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักศึกษาพยาบาลหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ปรับปรุง พ.ศ. 2560 ที่ศึกษาในวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์ ในปีการศึกษา 2562 ภาคการศึกษาที่ 2 เป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 รุ่นแรก จำนวน 249 คน ที่ได้เรียนวิชาชีพทางการพยาบาลทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติตามหลักสูตรฯ

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาพยาบาลหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ปรับปรุง พ.ศ.2560 ที่ศึกษาในวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์ ในปีการศึกษา 2562 ภาคการศึกษาที่ 2 ชั้นปีที่ 3 รุ่นแรก จำนวน 182 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยคำนวณจากสูตร n=10(5)+50 ของ Thorndike[11] ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้อย่างน้อย 100 คน เพื่อเพิ่มอำนาจการทดสอบทางสถิติและลดความคลาดเคลื่อนในการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้เก็บกลุ่มตัวอย่างเพิ่ม คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่ายโดยการจับสลาก หากกลุ่มตัวอย่างไม่มาตามวันเวลาที่นัดหมาย ผู้วิจัยจะคัดกลุ่มตัวอย่างออกจากการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถาม จำนวน 2 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยด้านความมุ่งมั่นในการเรียนพยาบาล เจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาล คุณลักษณะพยาบาล และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา เป็นแบบสอบถามประกอบด้วย 4 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป อายุ เพศ คะแนนเฉลี่ยสะสมในปีการศึกษา 2562 เป็นแบบเติมคำ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความมุ่งมั่นในการเรียน แบบสอบถามความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาพยาบาล ผู้วิจัยพัฒนามาจากแบบสอบถามของปรียานุช ชัยกองเกียรติ[12] โดยผู้วิจัยได้มีการปรับเปลี่ยนข้อความจากเดิมจำนวน 6 ข้อ รวมแบบสอบถามจำนวน 15 ข้อ เป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับของความคิดเห็น ได้แก่ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย และเห็นด้วยน้อยที่สุด กำหนดให้คะแนน 5, 4, 3, 2, และ 1 ตามลำดับ การแปลผลโดยใช้เกณฑ์คะแนนตามกลุ่มความคิดเห็นของเบส[13] ดังนี้ คะแนน 3.67-5.00 หมายถึง มีความมุ่งมั่นในการเรียนอยู่ในระดับดี 2.34-3.66 หมายถึงมีความมุ่งมั่นในการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง และ 1.00-2.33 หมายถึง มีความมุ่งมั่นในการเรียนอยู่ในระดับน้อย

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเจตคติต่อวิชาชีพพยาบาล แบบสอบถามเจตคติต่อวิชาชีพพยาบาล ผู้วิจัยพัฒนามาจากแบบสอบถามของปรียานุช ชัยกองเกียรติ[12] เป็นแบบสอบถามจำนวน 15 ข้อ เป็นมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับของความคิดเห็น ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง, เห็นด้วย, ไม่แน่ใจ, ไม่เห็นด้วย, ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง กำหนดให้คะแนน 5, 4, 3, 2, และ 1 ตามลำดับ การแปลผลโดยใช้เกณฑ์คะแนนตามกลุ่มความคิดเห็นของเบส[13] ดังนี้ คะแนน 3.67-5.00 หมายถึง มีเจตคติต่อวิชาชีพอยู่ในระดับดี 2.34-3.66 หมายถึงมีเจตคติต่อวิชาชีพอยู่ในระดับปานกลาง และ 1.00-2.33 หมายถึง มีเจตคติต่อวิชาชีพอยู่ในระดับไม่ดี/ ต่ำ

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามคุณลักษณะพยาบาล แบบสอบถามความคุณลักษณะพยาบาล ผู้วิจัยพัฒนามาจากแบบสอบถามของ วรัญญากรณ์ โนใจและอัมพร ยานะ[4] จำนวน 7 ข้อ ผู้วิจัยเพิ่มเติมอีก 3 ข้อ เป็นแบบสอบถามจำนวน 10 ข้อ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ประเมินคุณลักษณะพยาบาลตามความคิดเห็นของตนเอง ซึ่งใช้มาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง กำหนดให้คะแนน 5, 4, 3, 2, และ 1 ตามลำดับ การแปลผลโดยใช้เกณฑ์คะแนนตามกลุ่มความคิดเห็นของเบส[13] ดังนี้ คะแนน 3.67-5.00 หมายถึง มีคุณลักษณะพยาบาลอยู่ในระดับดี 2.34-3.66 หมายถึงมีคุณลักษณะพยาบาลอยู่ในระดับปานกลาง และ 1.00-2.33 หมายถึง มีคุณลักษณะพยาบาลอยู่ในระดับน้อย

ชุดที่ 2 แบบสอบถามพฤติกรรมการบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์

ผู้วิจัยขออนุญาตใช้แบบสอบถามพฤติกรรมการบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของสถาบันพระบรมราชชนก พ.ศ. 2562 แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านจิตบริการ จำนวน 16 ข้อ ด้านการคิดวิเคราะห์ จำนวน 17 ข้อ ด้านการมีส่วนร่วมของผู้รับบริการ จำนวน 10 ข้อ รวมจำนวน 43 ข้อ การแสดงพฤติกรรมการบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ เป็นมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ ปฏิบัติสม่ำเสมอ ปฏิบัติบ่อยครั้งปฏิบัติบางครั้ง ปฏิบัติน้อย และไม่เคยปฏิบัติ กำหนดให้คะแนน 5, 4, 3, 2, และ 1 ตามลำดับ การแปลผลระดับของพฤติกรรมโดยใช้คะแนนรวมของผลการประเมินแต่ละด้านตามการวิจัยของสุภาภรณ์ อุดมลักษณ์และคณะ[6] ดังนี้ คะแนน 4.50-5.00 เท่ากับมีการรับรู้พฤติกรรมบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์อยู่ในระดับดีมาก คะแนน 3.50-4.49 อยู่ในระดับดี คะแนน 2.50-3.49 อยู่ในระดับปานกลาง และคะแนนต่ำกว่า 2.50 อยู่ในระดับพอใช้/ต้อง

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่ จำนวน 3 ท่านเป็นผู้ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ค่าดัชนีความสอดคล้องรายข้อ (Index of

item objective congruence: IOC) มีค่ามากกว่า .80 และผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือโดยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ในนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พุทธชินราช ซึ่งมีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .81 และใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริงจำนวน 182 คน ได้เท่ากับ .87 จากการตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือแบบสอบถามปัจจัยด้านความมุ่งมั่นในการเรียนพยาบาล เจตคติ ต่อวิชาชีพการพยาบาล และคุณลักษณะพยาบาล ในภาพรวมจำนวน 40 ข้อ ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .80 และใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 182 คน ได้เท่ากับ .92

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำบันทึกข้อความเสนอผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล

2. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 3 ในภาคการศึกษาที่ 2 โดยดำเนินการดังต่อไปนี้

2.1 ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบง่ายโดยการจับสลากกลุ่มตัวอย่าง เข้าร่วมโครงการวิจัย จำนวน 182 คน และนัดหมายการเก็บข้อมูลตามวันเวลาที่กำหนด ในระหว่างวันที่ 2-27 ธันวาคม 2562

2.2 ชี้แจงเรื่องโครงการวิจัยอธิบายวัตถุประสงค์การเก็บข้อมูล รวบรวมข้อมูลและการตอบแบบสอบถามและการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่างให้เข้าใจอย่างละเอียด กลุ่มตัวอย่างสามารถปฏิเสธไม่เข้าร่วมในการวิจัยครั้งนี้ได้

2.3 ให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามทั้ง 2 ชุดและส่งคืนผู้วิจัย

2.3 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามหลังเก็บรวบรวมข้อมูลและนำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ

การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครสวรรค์ (เลขที่ NSWPHOEC-005/62) กลุ่มตัวอย่างได้รับการอธิบาย วัตถุประสงค์วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ระยะเวลาที่ใช้ในการตอบแบบสอบถาม สิทธิที่จะปฏิเสธการเข้าร่วมการวิจัย ข้อมูลที่ได้จากการตอแบบสอบถามเป็นความลับ และผลการวิจัยนำเสนอในภาพรวมและไม่มีการเปิดเผยชื่อและนามสกุลของกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปและสถิติเชิงพรรณนา มีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้จำนวน ร้อยละและค่าเฉลี่ย

ส่วนที่ 2-4 ข้อมูลความมุ่งมั่นในการเรียน เจตคติต่อวิชาชีพ และคุณลักษณะพยาบาล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ส่วนที่ 5 ข้อมูลพฤติกรรมการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ส่วนที่ 6 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความมุ่งมั่นในการเรียน เจตคติต่อวิชาชีพ และคุณลักษณะพยาบาล กับพฤติกรรมการบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ สหสัมพันธ์อย่างง่าย (Simple correlation) เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ $p<0.05$

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 182 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 89.00 ส่วนน้อยเป็นเพศชาย 20 คน คิดเป็นร้อยละ 11.00 มีอายุอยู่ในช่วง 20-35 ปี ส่วนใหญ่มีอายุ 21 ปี ใกล้เคียงกับอายุ 22 ปี คิดเป็นร้อยละ 44.00 และ 42.30 ตามลำดับ และส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ จำนวน 181 คน คิดเป็นร้อยละ 99.50

2. ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ศึกษา ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความมุ่งมั่นในการเรียนพยาบาล เจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาลและคุณลักษณะพยาบาลของกลุ่มตัวอย่าง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มตัวอย่าง (n=182)

ข้อมูลทั่วไป		จำนวน	ร้อยละ
≤ 2.50	(ระดับต่ำ)	29	15.90
2.51-3.00	(ระดับปานกลาง)	87	47.80
3.01-3.50	(ระดับดี)	54	29.70
≥3.51	(ระดับดีมาก)	12	6.60
	รวม	182	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าระหว่าง 2.51-3.00 จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 47.80 รองลงมาอยู่ในระดับดี มีค่าระหว่าง 3.01-3.50 จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 29.70 ส่วนน้อยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับดีมาก มีค่า ≥3.51 จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 6.60

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตัวแปรต้นที่ศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง (n=182)

ตัวแปร	Mean	SD	ระดับ
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	2.91	0.37	ระดับปานกลาง
ความมุ่งมั่นในการเรียนพยาบาล	3.79	0.67	ระดับดี
เจตคติต่อวิชาชีพ	4.43	0.61	ระดับดี
คุณลักษณะพยาบาล	4.26	0.63	ระดับดี

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.91 (S.D.=0.37) ความมุ่งมั่นในการเรียนพยาบาลโดยรวม อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.79 เจตคติต่อวิชาชีพ อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 (S.D.=0.61) และ คุณลักษณะพยาบาลโดยรวม อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 (S.D.=0.63)

3. ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของกลุ่มตัวอย่างดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการรับรู้พฤติกรรมการบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของกลุ่มตัวอย่าง โดยรวมและรายด้าน (n=182)

ตัวแปร	Mean	SD	ระดับ
พฤติกรรมการบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์	4.26	0.56	ระดับดี
รายด้าน			
ด้านจิตบริการ	4.34	0.58	ระดับดี
ด้านการคิดวิเคราะห์	4.17	0.57	ระดับดี
ด้านการมีส่วนร่วม	4.30	0.57	ระดับดี

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวมพฤติกรรมการบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ทุกด้านอยู่ในระดับดี มีค่าเท่ากับ 4.26 (S.D.=0.56) และค่าเฉลี่ยรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับดีเช่นเดียวกัน โดยมีค่าเฉลี่ยเรียงตามลำดับ ดังนี้ 1.ด้านจิตบริการ 2.ด้านการมีส่วนร่วมของผู้รับบริการ และ 3.ด้านการคิดวิเคราะห์ มีค่าเท่ากับ 4.34 (S.D.=0.87) , 4.30 (S.D.=0.57) และ 4.17 (S.D.=0.57) ตามลำดับ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ศึกษากับพฤติกรรมการบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ศึกษาทั้ง 4 ปัจจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ($r= -.080$, $p>.05$) คุณลักษณะพยาบาลและความมุ่งมั่นในการเรียนพยาบาล มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับพฤติกรรมการบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .481, .469$, $p<.01$) ตามลำดับ ส่วนเจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาลมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับค่อนข้างต่ำกับพฤติกรรมการบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .384$, $p<.01$) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษาพยาบาล

ตัวแปรที่ศึกษา	GPA	SumM	SumJ	SumN	SAP
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (GPA)	1				
ความมุ่งมั่นในการเรียนพยาบาล (SumM)	.094	1			
เจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาล (SumJ)	-.010	.439**	1		
คุณลักษณะพยาบาล (SumN)	-.039	.441**	.543**	1	
พฤติกรรมการบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์(SAP)	-.080	.469**	.384**	.481**	1

** $p<.01$

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 จำนวน 182 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 89.00 ส่วนน้อยเป็นเพศชาย 20 คน คิดเป็นร้อยละ 11.00 มีอายุอยู่ในช่วง 20-35 ปี ส่วนใหญ่มีอายุ 21 ปี ใกล้เคียงกับอายุ 22 ปี คิดเป็นร้อยละ 44.00 และ 42.30 ตามลำดับ และส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ จำนวน 181 คน คิดเป็นร้อยละ 99.50

ผลการศึกษา พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (GPA) ของกลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.91 (SD=0.37) ส่วนใหญ่มีค่าระหว่าง 2.51-3.00 จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 47.80 และพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้พฤติกรรมการบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ (r=-.080, p>.05) แสดงว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากหรือน้อยไม่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาเป็นผลรวมจากความรู้ในรายวิชาต่าง ๆ ทั้งด้านพื้นฐานทั่วไปและพื้นฐานวิชาชีพ ที่พัฒนาด้านองค์ความรู้ต่าง ๆ ส่วนการพัฒนาทักษะและคุณลักษณะของพฤติกรรมการบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์นั้น ต้องคำนึงถึงการเคารพให้เกียรติซึ่งกัน โดยบูรณาการมิติทางจิตใจ อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณ เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการ สอดคล้องกับการศึกษาของสุภาภรณ์ อุดมลักษณ์ และคณะ[6] เรื่อง การรับรู้พฤติกรรมบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์และการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมพฤติกรรมบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของผู้สำเร็จการศึกษา ปีการศึกษา 2557 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พะเยา พบว่า การรับรู้พฤติกรรมบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ไม่มีความสัมพันธ์เช่นกัน (r= - 0.12, p>.05)

ผลการศึกษาความคิดเห็นด้านคุณลักษณะพยาบาล พบว่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1. เมื่อเห็นความทุกข์ของคนอื่นแล้วอยากช่วยเหลือมีค่าสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 4.45, S.D.=0.52) 2. มีความเข้าใจธรรมชาติของคนว่าแตกต่างกัน (ค่าเฉลี่ย 4.45, S.D.=0.57) 3. มีความรับผิดชอบสูง ใส่ใจต่อความรู้สึกของผู้ป่วย (ค่าเฉลี่ย 4.42, S.D.=0.57) คุณลักษณะพยาบาลโดยรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 (S.D.=0.63) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการรับรู้พฤติกรรมการบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (r=.481, p<.01) ซึ่งสอดคล้องกับวรัญญากรณ์ โนใจและอัมพร ยานะ[4] ที่ศึกษาเกี่ยวกับการดูแลด้วยหัวใจ ความเป็นมนุษย์ตามการรับรู้ของผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พะเยา พบว่า พฤติกรรมการดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์มีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะของพยาบาล (r=.746, p<.001) และสอดคล้องกับการศึกษาคุณลักษณะพยาบาลที่ผู้รับบริการคาดหวังของสภาการพยาบาลที่พบว่าคุณลักษณะพยาบาลที่พึงประสงค์ควรมีลักษณะดังนี้ 1) ความสามารถด้านการบริการแบบองค์รวม 2) ความสามารถด้านวิชาการ 3) ความมีคุณธรรมและจริยธรรม 4) ความสามารถด้านการปฏิบัติการพยาบาล[14] ซึ่งการพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาพยาบาลให้เป็นผู้มีจิตใจที่เมตตากรุณา เอื้ออาทรต่อผู้อื่น มีความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพ มีทักษะในการฟังอย่างลึกซึ้ง มีความไวเชิงวัฒนธรรม และมีความคิดอย่างมีวิจารณญาณ จะส่งผลต่อพฤติกรรมการบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์

ส่วนความคิดเห็นด้านเจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาล พบว่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่

1. วิชาชีพพยาบาลต้องเสียสละ อุทิศเวลาให้กับการทำงานอย่างมาก (ค่าเฉลี่ย 4.73, S.D.=0.48) 2. ทำให้มีความอดทน (ค่าเฉลี่ย 4.66, S.D.=0.53) 3. วิชาชีพพยาบาลเป็นวิชาชีพที่ช่วยชีวิตคนได้ (ค่าเฉลี่ย 4.65, S.D.=0.61) และพบว่าเจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาลโดยรวมอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 (S.D.=0.61) รวมถึงเจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาลมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการรับรู้พฤติกรรมการบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .384, p<.01$) ซึ่งการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ปรับปรุง พ.ศ. 2560 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์ ได้เสริมสร้างแนวคิดการบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ในชั้นปีที่ 1 ในรายวิชาพฤติกรรมมนุษย์ เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจในความคิดและพฤติกรรมของมนุษย์จากสถานการณ์จริงโดยการจัดการเรียนรู้ที่ทำให้นักศึกษาได้เรียนเกี่ยวกับชีวิตจริงของคนในชุมชนแล้วนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในกลุ่มย่อย โดยครูผู้สอนได้สะท้อนคิดให้เห็นภาพของชีวิต ความคิดและพฤติกรรมสุขภาพของคนในชั้นปีที่ 2 ได้พัฒนานักศึกษาด้านเจตคติต่อวิชาชีพพยาบาล คุณลักษณะพยาบาล และการเคารพในคุณค่า และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ในรายวิชามโนมติ ทฤษฎีและกระบวนการพยาบาล และวิชาการพยาบาลพื้นฐาน ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ร่วมกับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้กับนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 2 ในโครงการจิตตื่นรู้กับการพยาบาลก้าวแรกสู่วิชาชีพ[10] โดยใช้กิจกรรมและกระบวนการจิตปัญญา นักศึกษาได้วิเคราะห์ตนเอง ทำให้เข้าใจตนเองและผู้อื่นมากขึ้น เกิดมุมมองต่อสถานการณ์ในชีวิต และมีเจตคติที่ดีในวิชาชีพพยาบาล มีเป้าหมายการดำเนินชีวิตและการเป็นนักศึกษาพยาบาลที่ดี เพื่อเป็นพยาบาลมืออาชีพในอนาคต นักศึกษาพยาบาลคนที่หนึ่งกล่าวว่า “หนูเคยเห็นผู้ป่วยคนหนึ่งร้องไห้ เมื่อเข้าไปทำความสะอาดหลังการขับถ่ายให้ จึงถามผู้ป่วยว่าทำไมถึงร้องไห้ ผู้ป่วยบอกว่า “เขารู้สึกไม่อยากมีชีวิตอยู่ ลุกเดินไปเข้าห้องน้ำเองไม่ได้ ทำให้ถ่ายปัสสาวะเปื้อนผ้าปูที่นอน ถ้าลูกสาวยังมีชีวิตอยู่ก็จะมีอายุเท่า ๆ หนู ขอบใจนะที่มาช่วยดูแลป้า” หนูเลยบอกผู้ป่วยว่าไม่เป็นไรค่ะ หนูยินดีดูแล แม้คุณป้าจะไม่ใช่ญาติของหนูก็ตามค่ะ” และนักศึกษาพยาบาลคนที่สอง กล่าวว่า “จากการได้ฝึกสัมผัสความรู้สึกและการผ่อนคลายตนเอง จากโครงการจิตตื่นรู้กับการพยาบาลก้าวแรกสู่วิชาชีพ ทำให้มีสติมากขึ้น รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า ตั้งใจว่าจะให้การดูแลผู้ป่วย เหมือนพ่อแม่ของตนเอง เป็นพยาบาลต้องยิ้มแย้มและพูดจาสุภาพกับผู้ป่วย” ซึ่งนักศึกษาทั้งสองได้ที่ได้เข้าร่วมโครงการจิตตื่นรู้กับการพยาบาลก้าวแรกสู่วิชาชีพ เกิดความเข้าใจในการให้บริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง หลังผ่านการฝึกภาคปฏิบัติวิชาการพยาบาลพื้นฐาน โดยนักศึกษาสามารถรับฟังผู้ป่วยอย่างตั้งใจในทุกครั้งที่เข้าไปซักประวัติ ก่อนนำข้อมูลมาวางแผนการพยาบาล และนักศึกษาจะไม่ตัดสินผู้ป่วยเพียงภายนอก

ผลการศึกษาด้านความมุ่งมั่นในการเรียน พบว่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1. ถ้าเป็นสิ่งที่มุ่งมั่นว่าจะทำจะพยายามทำจนสำเร็จ(ค่าเฉลี่ย 4.33, S.D.=0.55) 2. วางเป้าหมายในการดูแลผู้ป่วยให้ดีที่สุดภายใต้ขีดความสามารถที่ทำได้ (ค่าเฉลี่ย 4.26, S.D.=0.54) 3. ต้องการปฏิบัติการพยาบาลให้บรรลุตามมาตรฐานที่ตนเองตั้งไว้ (ค่าเฉลี่ย 4.22, S.D.=0.56) ความมุ่งมั่นในการเรียนพยาบาลโดยรวม อยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.79 (SD=0.67) และ ความมุ่งมั่นในการเรียนพยาบาล มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการรับรู้พฤติกรรมการบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r= .469, p<.01$) จากการประเมินผลการฝึกภาคปฏิบัติในวิชาปฏิบัติทางการ

พยาบาล ในปีการศึกษา 2562[15] พยาบาลพี่เลี้ยงได้ให้ความเห็น ต่อนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 เกี่ยวกับความมุ่งมั่นตั้งใจ ความสนใจในการขึ้นฝึกปฏิบัติงาน ว่าสามารถดูแลผู้ป่วยด้วยความเอาใจใส่ และมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ดี นอกจากนี้จากบันทึกการเรียนรู้ของนักศึกษาในการฝึกภาคปฏิบัติ มีนักศึกษา ก. ได้สะท้อนถึงครอบครัวของตนเองที่มีฐานะยากจน สูญเสียบิดาตั้งแต่เด็ก ทำให้ต้องทำงานช่วยเหลือแบ่งเบาภาระของมารดาและดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน จึงเป็นแรงผลักดันให้ตนมีความตั้งใจศึกษาเล่าเรียนการพยาบาลให้สำเร็จ เพื่อเป็นช่องทางในการช่วยเหลือมารดา อีกทั้งยังเกิดความรู้สึกเมตตาต่อผู้ป่วยที่เป็นเด็กเวลาถูกฉีดยาทำให้นักศึกษาเลือกวิธีการพยาบาลดูแลเด็กด้วยความนุ่มนวลอ่อนโยนมากขึ้น โดยนักศึกษา ก. ยังกล่าวอีกว่า “มีครั้งหนึ่งถึงเวลาให้ยาก่อนอาหารเวลา 11.00 น. แต่แม่และเด็กนอนหลับ อาจารย์ถามหนูว่า “ควรปลุกให้เด็กทานยาหรือไม่” หนูตอบอาจารย์ว่า “ยังไม่ควรปลุก เพราะเด็กกับแม่เพิ่งนอนหลับ รออีกสักครู่ให้น้องตื่นก่อน” หนูคิดถึงแม่ตอนหนูป่วยแม่คงเหนื่อยแบบนี้ หนูตั้งใจจะเรียนให้จบและเป็นพยาบาลที่ดี” สอดคล้องกับการศึกษา เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาล ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจกับความตั้งใจในการประกอบวิชาชีพการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชียของศุภามณ จันทร์สกุล[16] พบว่า เจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาล ความเชื่อและการประเมินผลเกี่ยวกับการประกอบวิชาชีพ ความเชื่อและแรงจูงใจ การรับรู้ความสามารถของตนในการประกอบวิชาชีพ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจในการประกอบวิชาชีพการพยาบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.295$, $p<.01$)

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ที่พบว่า คุณลักษณะพยาบาล เจตคติต่อวิชาชีพและความมุ่งมั่นในการเรียนการพยาบาลเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษา ความมุ่งมั่นในการเรียนพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลส่งผลต่อพฤติกรรมในการฝึกภาคปฏิบัติในรายวิชาชีพทางการพยาบาลโดยนักศึกษาแสดงออกให้เห็นถึงพฤติกรรม เช่น มีความรับผิดชอบ มีวินัยในการฝึกปฏิบัติงาน ทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเข้าใจ ดูแลผู้ป่วยด้วยความรัก ความเมตตากรุณา มีความเอื้ออาทรและเข้าใจในความเป็นธรรมชาติของบุคคล ช่วยเหลือผู้ป่วยตามบทบาทหน้าที่ของนักศึกษาพยาบาล พฤติกรรมการดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์จึงเป็นลักษณะเฉพาะของวิชาชีพพยาบาลที่ครอบคลุมทั้ง 4 มิติ ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นในนักศึกษาพยาบาลและพยาบาลวิชาชีพทุกคน เพราะเป็นบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับผู้ป่วยมากที่สุดและต้องปฏิบัติหน้าที่ดูแลผู้ป่วยตลอด 24 ชั่วโมง สอดคล้องกับการศึกษาของเมนเนส, ซูโย และเฟอร์นันเดส พบว่า ผู้ป่วยและพยาบาลมีความเห็นพร้องกันว่าการบริการสุขภาพที่เป็นมิตรและเห็นอกเห็นใจ รวมทั้งให้เกียรติ เข้าใจในขนบธรรมเนียมและความเชื่อของผู้รับบริการ เป็นสิ่งสำคัญในการสอนและการฝึกอบรมบุคลากรทางการพยาบาล การดูแลผู้ป่วยด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ควรเน้นการพัฒนาด้านการติดต่อสื่อสาร และการให้คุณค่าความเป็นมนุษย์ของผู้รับบริการ[8] ดังนั้นสถาบันการศึกษาจึงควรมีการเสริมสร้าง ความมุ่งมั่นในการเรียนพยาบาล เจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาล คุณลักษณะพยาบาลและแนวคิดการบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ให้กับนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ที่จะเป็นพยาบาลวิชาชีพในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

หน่วยงานควรเพิ่มเติมการส่งเสริมเจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาล การพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนพยาบาลและคุณลักษณะพยาบาลโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สอดแทรกในรายวิชาเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมการบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษาพยาบาล

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำการศึกษาผลของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่อการพัฒนาความมุ่งมั่นในการเรียนพยาบาล เจตคติต่อวิชาชีพพยาบาล และคุณลักษณะพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลในแต่ละชั้นปี

เอกสารอ้างอิง

1. เพ็ญจันทร์ แสนประสาน และ สายสมร เฉลยกิตติ. การตัดสินใจเชิงจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาลที่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงของพยาบาลไทยตามการรับรู้ของผู้บริหารทางการพยาบาล**.** 2560;18(1):194-205.
2. กนกวรรณ ฉันธนะมงคล. จริยธรรมทางการพยาบาล.กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2562.
3. สถาบันพระบรมราชชนก.คู่มือการดำเนินการเพื่อให้เกิดอัตลักษณ์บัณฑิต สถาบันพระบรมราชชนก. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ยุทธรินทร์; 2554.
4. วรัญญากรณ์ โนโจ และอัมพร ยานะ. การดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ตามการรับรู้ของผู้สำเร็จการศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พะเยา ปีการศึกษา 2553. สถาบันพระบรมราชชนก สำนักงานปลัดกระทรวงกระทรวงสาธารณสุข; 2554.
5. อนัญญา คูอาริยะกุล และคณะ. เจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีอุตรดิตถ์.วารสารวิจัยทางสุขภาพ. 2555;6(1):18-26.
6. สุภาภรณ์ อุดมลักษณ์ และคณะ. การรับรู้พฤติกรรมบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์และการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมพฤติกรรมบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของผู้สำเร็จการศึกษา ปีการศึกษา 2557 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พะเยา. วารสารการพยาบาลการสาธารณสุขและการศึกษา. 2559;17(1):64-79.
7. ศศิธร รณะบุตร และสิริมา ภิญโญอนันตพงษ์. การสร้างแบบวัดความมุ่งมั่นในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย.วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2557;15(2):63-73.
8. Meneses-La-Riva ME, Suyo-Vega JA, Fernández-Bedoya H. Humanized Care From the Nurse-Patient Perspective in a Hospital Setting: A Systematic Review of Experiences Disclosed in Spanish and Portuguese Scientific Articles. Front Public Health. 2021;9:1-10.
9. กลุ่มวิชาการ. หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตหลักสูตร ปรับปรุง พ.ศ. 2560. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์ สถาบันพระบรมราชชนก สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข; 2560.
10. ชุติพร จริตงาม ศุภวรรณ ป้อมจันทร์ และชุลีพร ปิยสุทธิ์. รายงานผลการดำเนินโครงการจิตตื่นรู้กับการพยาบาลก้าวแรกสู่วิชาชีพ. กลุ่มงานกิจการนักศึกษา วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์; 2562.
11. บุญใจ ศรีสถิตนรากูร. ระเบียบวิธีวิจัยทางพยาบาลศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ยูแอนด์ไอ อินเตอร์ มีเดีย; 2553.
12. ปรียานุช ชัยกองเกียรติ.ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาล ความมุ่งมั่นกับการพัฒนาตนเองของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลยะลา. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ยะลา; 2556.
13. Best JW. Research in Education. 3rd ed. Englewood cliffs, New Jersey: Prentice. Hall Inc.; 1981.
14. สภาการพยาบาล. คุณลักษณะพยาบาลที่ผู้รับบริการคาดหวังและพึงพอใจ.[ออนไลน์]. 2562 [เข้าถึงเมื่อ 2562/6/15]. เข้าถึงได้จาก: www.tnmc.or.th
15. กลุ่มวิชาการ. รายงานการประเมินการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติและแหล่งฝึก ปีการศึกษา 2562 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์ สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข; 2563.

16. ศุภามณ จันทร์สกุล. ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาล ปัจจัยที่ส่งผลต่อ ความตั้งใจ กับความตั้งใจในการประกอบวิชาชีพการพยาบาลของ นักศึกษาพยาบาล มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย. วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม. 2561;19(37):119-34.